

Ronde tafelgesprek curriculumherziening in het primair en voortgezet onderwijs

Vaste Commissie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap - 13 april 2017

Carla van Boxtel, Hoogleraar Vakdidactiek, in het bijzonder geschiedenisonderwijs

Universiteit van Amsterdam - Interfacultaire Lerarenopleiding (ILO) / Geschiedenis

Hoofd Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken

1. Breng meer samenhang aan: maar wel o.b.v. kennis van vakspecifieke begrippen, denk- en werkwijzen en met aandacht voor leerlijnen

Integreren betekent het in samenhang toepassen van kennis, perspectieven en aanpakken. Je hebt dus specifieke kennis en vaardigheden nodig. Je kunt eerst basiskennis en vaardigheden verwerven en dan in samenhang laten toepassen. Je kunt ook beginnen met het betekenisvolle en complexe probleem en de verwerving van basiskennis en vaardigheden inbedden in het bestuderen van dat probleem. Deze laatste aanpak lijkt een grotere uitdaging te zijn voor leraren. Vooral omdat het dan moeilijker is om de leerlijnen te realiseren die nodig zijn om de vakspecifieke kennis en vaardigheden goed te onderwijzen. (Meer horizontale samenhang moet niet ten koste gaan van verticale samenhang.)

Voorbeeld: Om migratiestromen naar Europa beter te begrijpen, te reflecteren op wat migratie voor (verschillende) mensen betekent en hoe we ermee om kunnen gaan, moet je onder andere kunnen kijken vanuit historisch perspectief. Om dat historisch perspectief toe te kunnen passen heb je historische kennis en vaardigheden nodig, bijvoorbeeld kennis van dekolonisatieprocessen. Dekolonisatie is echter moeilijk te begrijpen zonder enige kennis van kolonialisme/imperialisme.

2. Versterk de overladenheid niet maar expliciteer, integreer en vul aan

Thema's of doelen die meer aandacht zouden moeten krijgen zijn nog geen vakken. Expliciteer voor de huidige schoolvakken de bijdrage die ze leveren aan persoonsvorming en vakoverstijgende vaardigheden en doelen, zoals burgerschapsvorming, kritisch kunnen denken, digitale geletterdheid en probleemoplossend vermogen.

Voeg experts op deze gebieden toe aan de ontwikkelteams voor de verschillende vakken/leergebieden. Burgerschapsvorming en persoonlijke ontwikkeling kun je overigens maar voor een deel realiseren via het curriculum. Het gaat ook om hoe je binnen een school met elkaar omgaat.

Voorbeelden: Geschiedenisdocenten leren kinderen kritisch kijken naar de schrijver/maker van informatiebronnen (hoe 'kleurt' diens situatie en perspectief de informatie?), feiten en meningen onderscheiden en het eigen (hedendaagse) oordeel in eerste instantie uit te stellen om gebeurtenissen vanuit historisch perspectief te bekijken. Dit zijn voorbeelden van kritisch denken. Met literatuuronderwijs kunnen leraren leerlingen stimuleren zich in te leven in anderen, waardoor ze meer zicht krijgen op wie ze zelf zijn / zouden willen zijn en wie anderen zijn. Dit zijn voorbeelden van persoonsontwikkeling en burgerschapsvorming.

3. Formuleer vakoverstijgende vaardigheden op het niveau van leergebieden en stem de uitwerkingen voor de verschillende leergebieden af

Je hebt specifieke contexten en kennis nodig om vaardigheden te ontwikkelen. Oefen die vaardigheden niet (eerst) in willekeurige contexten, maar in contexten die bijdragen aan de meer inhoudsgerichte en vakspecifieke kerndoelen. Je werkt, denkt en redeneert immers *met kennis*. Veel vakspecifieke vaardigheden overlappen voor een deel met algemene vaardigheden.

Voorbeelden: Hoe je het oplossen van problemen kunt aanpakken is verschillend voor verschillende domeinen. Als je bijvoorbeeld oorzaken en gevolgen moet analyseren van een terroristische aanslag, dan doe je wat anders dan wanneer je oorzaken en gevolgen analyseert van meer fijn stof in de lucht. Ook denken in termen van systemen, relaties zien in gehelen die veranderlijk kunnen zijn, moet je leren toepassen op taal, natuur, mens en maatschappij. Als we duurzame economische groei willen, moet je leren denken in termen van langetermijneffecten. Als je communiceert met mensen met een andere taal en cultuur, moet je begrijpen dat wat je zegt en hoe je iets zegt door anderen verkeerd begrepen kan worden. Dit soort problemen voorzien en op kunnen lossen vraagt weer om specifieke probleemoplossingsvaardigheden.

4. Ontwerp een curriculum met meer keuzemogelijkheden voor leraren en leerlingen

Ontwikkel voor de verschillende leergebieden, zoals mens en maatschappij, voor primair onderwijs, onderbouw en bovenbouw leerstofkaders waarin kerndoelen, kernthema's, vakspecifieke kernbegrippen, perspectieven, vaardigheden en dimensies zijn opgenomen. Geef daarin (verplichte) basiskennis en vaardigheden een plek. Maar een deel van het kader moet de school, leraar of leerling zelf kunnen invullen, bijvoorbeeld op basis van interesses en vermogens van leerlingen.

Voorbeeld: Het leerstofkader voor geschiedenis geeft aan dat leerlingen moeten leren over de geschiedenis van Nederland, Europa en de wereld en dat de vraag naar culturele interactie en wederzijdse beïnvloeding een kernvraag is bij het leren analyseren van ontwikkelingen. Alle leerlingen moeten leren over de confrontatie tussen de Grieks-Romeinse cultuur en de Germaanse cultuur van Noordwest-Europa in de Oudheid. Leerlingen kunnen de kernvraag echter ook onderzoeken door naar de geschiedenis van Suriname of Zuid-Afrika te kijken.

5. Voeg vakdidactici/lerarenopleiders toe aan ontwikkelteams

Zij kennen veel goede praktijkvoorbeelden van verschillende (soorten) scholen, zijn thuis in recente wetenschappelijke (vakdidactische) inzichten en hebben kennis van het ontwerpen van curricula/leerlijnen. Zij overzien bovendien de consequenties van curriculumaanpassingen voor het opleiden en professionaliseren van leraren en moeten de nodige aanpassingen in het curriculum van lerarenopleidingen in gang zetten.